

PRAKTIJKONDERZOEK LEEFT!

OP WEG NAAR DE TOEKOMST

Hogeschool

van Arnhem en Nijmegen

avans
hogeschool

Anje Ros
Janneke van der Steen
Miranda Timmermans

Steunpunt
Opleidingsscholen

VO RAAD

PO RAAD

NATIONAAL REGIEORGAAN
ONDERWIJSONDERZOEK

Dossiernummer 405-15-721

PROGRAMMA

Presentatie 'Waarde van de AOS'

Pitches

Presentatie 'Onderzoek de schoolpraktijk'

Pitches

Rondetafel-gesprekken: 'Op weg naar de toekomst'

Muurdiscussie

Plenaire afronding & Borrel

PRESENTATIE

‘DE WAARDE VAN DE AOS’

DE WAARDE VAN DE ACADEMISCHE OPLEIDINGSSCHOOL

Anje Ros – Lector, Fontys HKE

Janneke van der Steen – Onderzoeker, HAN

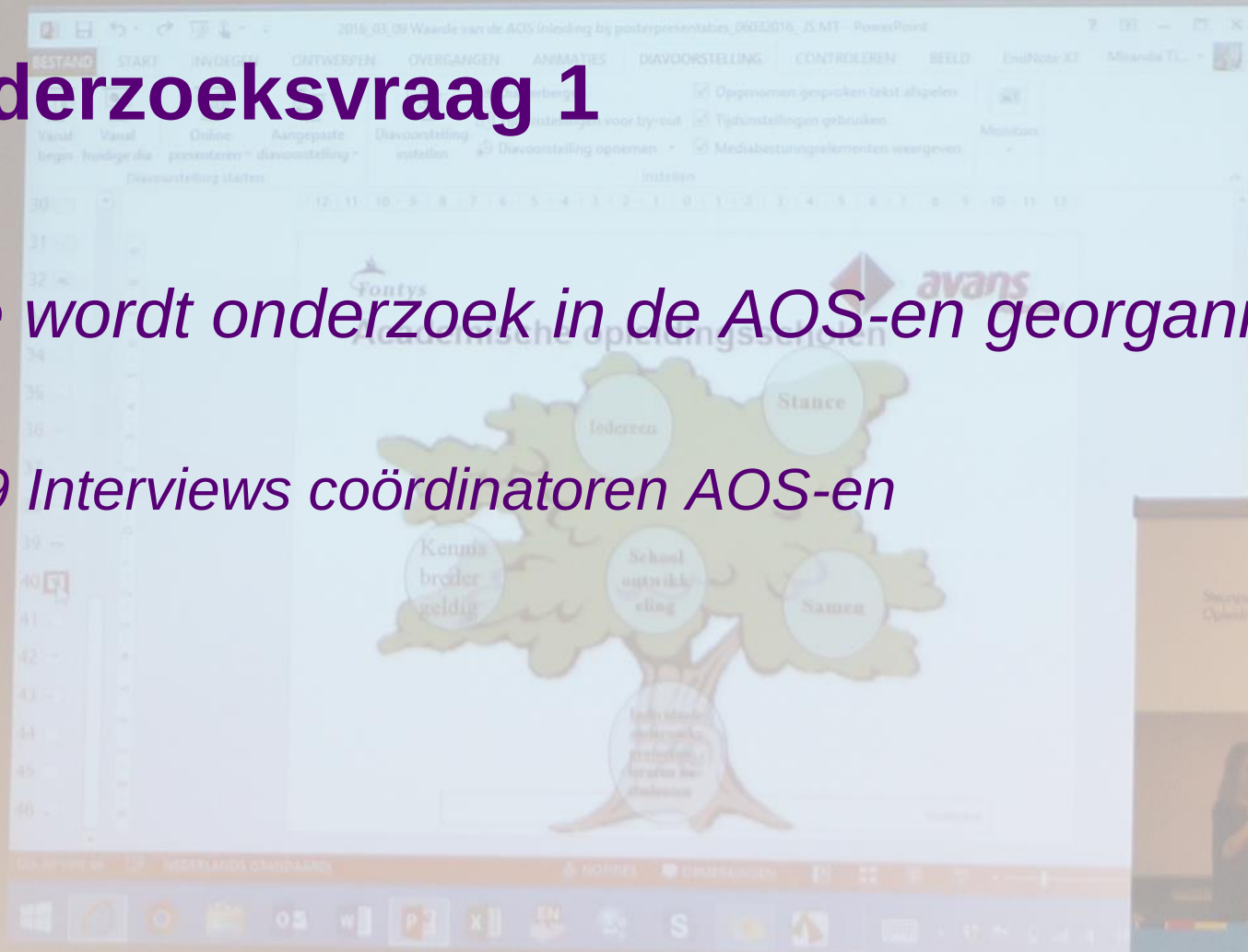
Miranda Timmermans – Lector, Pabo Avans

Onderzoeksvraag 1

Hoe wordt onderzoek in de AOS-en georganiseerd?

- 29 Interviews coördinatoren AOS-en

Organisatie AOS

Grootte

AOS PO

Gemiddeld 4 besturen
Gemiddeld 9 scholen
Doorgaans 1 opleiding

Grootste: 20 besturen,
21 scholen, 1 opleiding
Kleinste: 1 bestuur,
3 scholen, 1 opleiding

AOS VO

Gemiddeld 4 besturen
Gemiddeld 9 scholen
Gemiddeld 3 opleidingen

Grootste: 13 besturen,
21 scholen, 5 opleidingen
Kleinste: 1 bestuur,
13 scholen, 2 opleidingen

AOS MBO

1 bestuur
1 school
1 opleiding

Organisatie AOS

- Stuurgroep (bovenschools) (19)
- Onderzoeksgroep/projectgroep (bovenschools) (15,14)
- Coördinator onderzoek/Coördinator AOS/projectleider
- Bovenschoolse maar ook binnen de school activiteiten t.b.v. kennisdeling, professionalisering, overleg
- Kenniskringen/onderzoeksgroepen op school (20)
- Onderzoeksbegeleiding studenten meestal op school
- Onderzoeksagenda/gedeelde thema's bovenschools (15)

Ontstaan

Visie

Top 3 voor AOS PO en AOS VO/MBO

	PO	VO/MBO
1. Schoolontwikkeling	12	7
2. Onderzoekscultuur	7	4
3. Onderzoek door studenten	7	9
4. Professionele ontwikkeling	6	11
5. Kwaliteit van onderwijs	5	8

- AOS-PO en AOS-VO/MBO: andere accenten!
- Onderzoek door studenten: bij beide in top 3.

- 29 Interviews coördinatoren AOS-en

Doelen AOS

Professionele ontwikkeling

Totaal: 78 doelen (31 PO, 47 VO/MBO)

	PO	VO/MBO
Onderzoekende houding	8 AOS	10 AOS
Onderzoeksvaardigheden	8 AOS	10 AOS
Begeleiden van (student)onderzoek	4 AOS	7 AOS

Schoolontwikkeling

Totaal: 65 doelen (34 PO, 31 VO/MBO)

	PO	VO/MBO
Collectieve professionalisering	5 AOS	4 AOS
Planmatige schoolontwikkeling	4 AOS	4 AOS
Onderzoekscultuur / lerende organisatie	3 AOS	5 AOS

Opvallend verschil

Kenniskringen / onderzoeksgroepen	5 AOS	1 AOS
-----------------------------------	--------------	-------

Doelen AOS

Andere doelen

- 6 AOS PO en 5 AOS VO/MBO noemen met nadruk kennisdeling.
- 5 AOS PO noemen gezamenlijk onderzoek doen.

Opbrengsten AOS

Opbrengsten

Professionele ontwikkeling

Begeleiden van studentonderzoek

Verbeterd handelen in de klas (ped. did., onderzoekend)

Onderzoekende houding

Onderzoeksvaardigheden

VO/
MBO meer
begeleiden
van student-
onderzoek

PO meer
verbeterd
handelen in de
klas

Opbrengsten AOS professionele ontwikkeling

Onderzoeksvaardigheden

- *“Je ziet dat er op heel veel niveaus geleerd wordt, juist door het systematisch werken, dit maakt heel veel helder. Bv. er is geleerd dat er verschillende middelen in gezet moeten worden om alle info boven water te krijgen! En dit leidt tot inhoudelijke verbetering bij leerkrachten” (AOS PO).*

Onderzoekende houding

- *“In gesprekken met leraren geven ze zelf aan dat ze meer geneigd zijn zich af te vragen waarom iets werkt, of het wel klopt wat ze denken, wat er over een onderwerp al bekend is en hoe andere scholen dit aanpakken” (AOS VO)*

Opbrengsten AOS professionele ontwikkeling

Verbeterd handelen

- *“Bijvoorbeeld: de rekenopbrengsten staan onder druk, een groepje leerkrachten gaat daar dan naar kijken en deze nemen dan de cyclische manier van werken van de CoP's over, wordt minder ad hoc, meer gedegen aangepakt.” (AOS PO)*

Kunnen begeleiden van student onderzoek

- *“Dit verschilt tussen scholen. Op elke school zijn er docent-onderzoekers die zijn opgeleid om LIO's en docenten te begeleiden bij onderzoek” (AOS VO)*

Opbrengsten AOS

Schoolontwikkeling

Onderzoekende cultuur/lerende organisatie

(Planmatige) Schoolontwikkeling

Kenniskringen/onderzoeksgroepen

Beter onderbouwd beleid

Verankering in eigen (en bestuurlijke) organisatie

■ PO ■ VO/MBO ■ Totaal 0% 5% 10% 15% 20% 25%

PO meer
onderzoekende
cultuur en lerende
organisatie

VO/MBO meer
verankering in de
organisatie

Opbrengsten AOS schoolontwikkeling

Onderzoekscultuur/lerende organisatie

- *“Er ontstaat een onderzoekscultuur: het wordt automatisch dat mensen dingen onderzoeken om te weten te komen hoe ze dingen het beste aanpakken. (bijvoorbeeld onderzoek naar de oorzaken en oplossingen van problemen bij begrijpend lezen.” (AOS PO)*

Planmatige schoolontwikkeling

- *“Het systematisch bezig zijn met schoolontwikkeling, doen van praktijkonderzoek, verbinden van theorie en praktijk. Het gebruik van literatuur bij schoolontwikkeling was voor leerkrachten nieuw, is nu veel gewoner geworden. De cyclische manier van werken is een grote stap, omdat leerkrachten van nature meer ´doeners´ zijn. Het vraagt van leerkrachten het open staan voor een andere manier van werken.” (AOS PO)*

Opbrengsten AOS schoolontwikkeling

Beter onderbouwd beleid

- *“Vanuit het MT wordt steeds meer een onderzoeksagenda vastgesteld op schoolniveau, om beleidsthema's beter te onderbouwen. Hieruit blijkt dat het MT steeds meer het belang inziet van onderzoek voor schoolontwikkeling en het maken van goede beleidskeuzes.” (AOS VO)*

Verankering in de eigen (en bestuurlijke) organisatie

- *“Op elke school wordt onderzoek gedaan, door studenten en docenten. Er is een structuur voor onderzoek doen, de rollen zijn belegd, er is een agenda opgesteld en er zijn faciliteiten beschikbaar” (AOS VO)*

Knelpunten AOS

Knelpunten

80
genoemd!

PO (32)

VO/MBO (48)

Financiering

➔ **6 (19%)**

Complexiteit van verschillende
partners en belangen

4 (13%)

8 (17%)

Steun voorbeeldrol schoolleider

7 (15%)

Tijd en prioritering in de waan van
van alledag

3 (9%)

5 (10%)

Koppelen studentonderzoek aan
docentonderzoek en school-
ontwikkeling

5 (10%)

Personele wisselingen

3 (9%)

- AOS PO noemt financiering als grootste knelpunt in hun top 4.

Succesfactoren AOS

Succesfactoren

107
genoemd!

	PO (44)	VO/MBO (63)
Financiering en facilitering	➔ 6 (14%)	7 (11%)
Samenwerking en communicatie partners en belangen	5 (11%)	9 (14%) ↑
Meerwaarde zien van / betrokkenheid bij een draagvlak voor onderzoek	5 (11%)	7 (11%)
Steun/voorbeeldrol schoolleider/ CvB/Schoolbestuur	4 (9%)	8 (13%)

- AOS PO en AOS VO/MBO zijn het eens over top 4!

Onderzoeksvraag 3

Welke impact hebben onderzoeken van AOS-en in de school volgens betrokkenen?

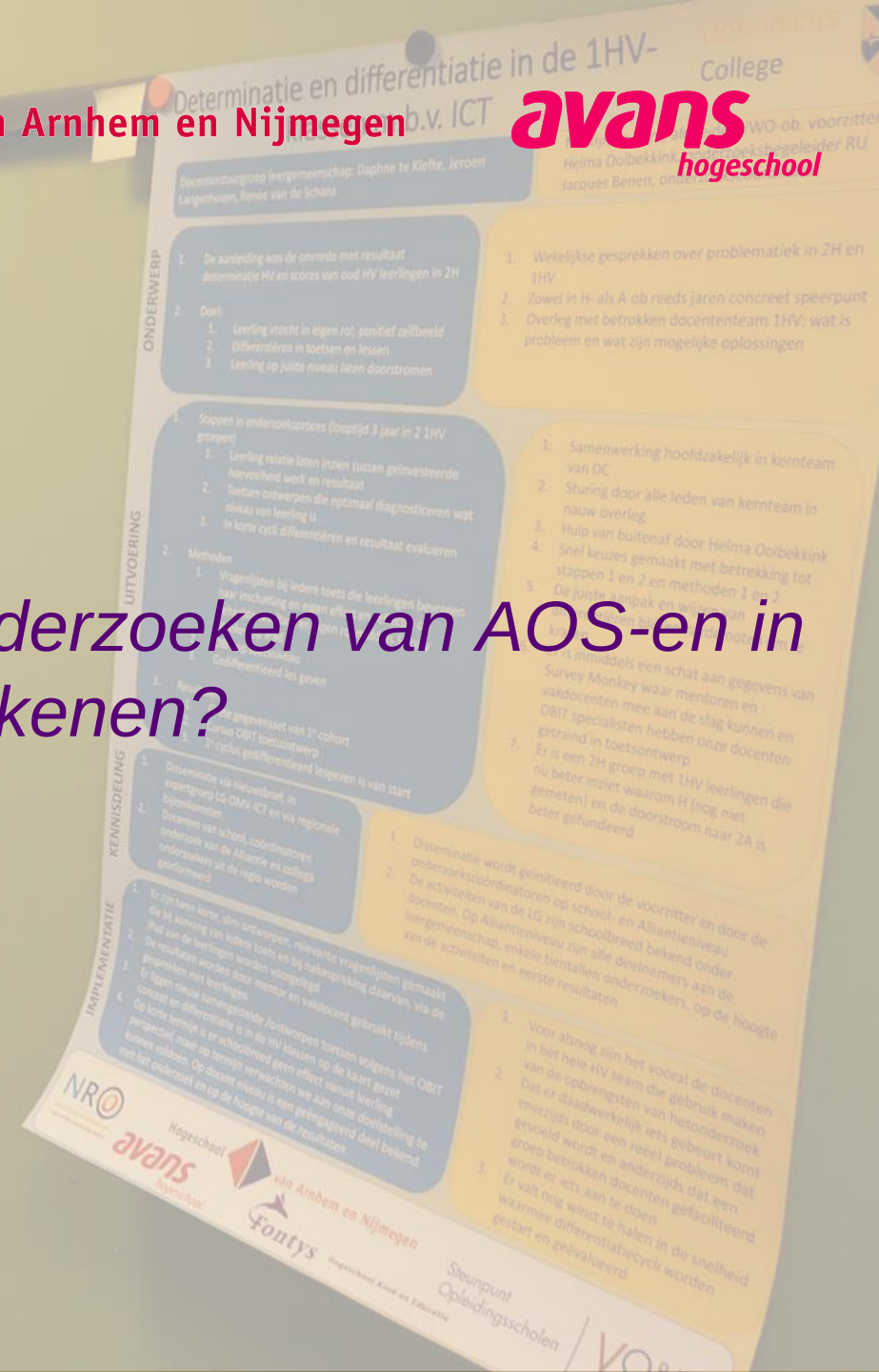
Posterpresentaties (20)

Casebeschrijving (20)

Cross-casus analyse

Impact

Op 17 scholen: impact van onderzoek (=onderwijsverbetering in de school, ander handelen van leraren)

Voorbeelden:

- nieuwe aanpak (om leerlingen te motiveren, didactiek, etc)
- doorgaande lijn
- meer bewustwording of nieuwe inzichten
- aanschaf van een nieuwe methode, of praktische materialen
- schoolbrede invoering van tablets
- het gebruik van nieuwe toetsen, of instrumenten

Onderzoeksvraag 4

In welke mate worden voorwaarden voor impact van praktijkonderzoek gerealiseerd?

Literatuurstudie: 5 voorwaarden

- Kwaliteit van praktijkonderzoek
- Draagvlak en eigenaarschap
- Bruikbare resultaten en oog voor implementatie
- Cultuur gericht op leren, transparantie en vertrouwen
- Rol van de schoolleiding

Kwaliteit van praktijkonderzoek

Technische kwaliteit: niet onderzocht

Wel: VO grootschaliger, langer

Criteria voor praktische bruikbaarheid: voldaan

- Resultaten zijn toegankelijk en begrijpelijk
- Belang van onderzoek wordt (h)erkend door betrokkenen en als waardevol beschouwd
- proces en opbrengsten worden als legitiem beoordeeld
- onderzoek levert aanwijzingen en handreikingen voor toepassing in de praktijk

Draagvlak en eigenaarschap

Veel aandacht voor

Onderzoeksthema=herkenbaar verbeterpunt

PO: veelal zelfde aanpak:

- Onderzoeksgroep met vertegenwoordiging, studenten, MT
- Rest van team: op teamvergaderingen

VO: meer variatie

- Onderzoeksgroep met vertegenwoordiging van locaties
- Enkele docenten: presentaties, posters, e-mails met opdrachten, docenten betrekken bij activiteiten

Bruikbare resultaten en oog voor implementatie

Onderzoeksthema:

- Initiatief wisselt, voorwaarde: breed gedragen
- Gericht op handelen van leraren (PO, VO soms op schoolniveau)
- Gericht op schoolontwikkeling (jaarplan, speerpunt)

Opbrengsten:

- Naast inzichten ook veel concrete producten = handvatten voor implementatie

Cultuur gericht op leren, transparantie en vertrouwen

Onderzoekscultuur = zowel uitkomst als voorwaarde

Cultuuromslag:

- Vele jaren
- Impact op vergaderstructuur, omgangsregels, leiderschap, personeelsbeleid, etc

AOS-en:

- Trots op cultuuromslag
- Nog niet geborgd

Rol van de schoolleiding

- Beleid en facilitering
- Ruimte op teamvergaderingen
- Morele steun
- Koppeling onderzoek aan het onderwijsbeleid

AOS-en:

- Cruciale succesfactor in PO en VO

Slot conclusie

- AOS-en steeds meer duurzame samenwerkingsrelaties
- Mooie voorbeelden van praktijkonderzoek met impact
- Veel enthousiasme en grote betrokkenheid van leraren en schoolleiding

Maar ook:

- Grote diversiteit
- Cultuuromslag nog niet overall gerealiseerd
- Cultuuromslag is nog niet geborgd

Aanbevelingen

Onderzoek als duurzame innovatiestrategie: gedragen innovaties van onderaf gericht op schoolbeleid

Borging: structuurcomponent en cultuurcomponent

- PO: vooral geborgd in structuur (werkgroepen met onderzoeksmatige aanpak)
- VO vooral geborgd in cultuur (personen)

Aanbevelingen voor PO/VO

1 Aandacht voor bevorderen van de onderzoekscultuur in school en onderzoekende houding:

- Dialoog: leren van elkaar, concretiseren van de visie
- Onderbouwde besluiten

2 Aandacht voor kennisdeling tussen scholen:

- Over organisatie van onderzoek in de school, bevorderen van dialoog
- Koppeling van scholen, rekening houdend met belangen

Aanbevelingen vooral PO

- Zorg voor minder afhankelijkheid van studenten en opleiding
- Investeer in eigen expertise op het gebied van onderzoek
- Bewaak de kwaliteit van het onderzoeksmatig werken
Bewaak de relatie van de onderzoeken met het onderwijskundig beleid
- Hanteer (nog meer) een planmatige aanpak, bv PDSA-cyclus

Aanbevelingen vooral VO

- Zorg voor een betere koppeling met onderzoek van studenten. Ontwikkelingsagenda van de school moet leidend zijn voor onderzoeksthema
- Borg het onderzoek in de bestaande overleg- en professionaliseringsstructuur
- Waarborg een breed gedeeld eigenaarschap bij de onderzoeksprojecten, door betrokkenheid vooraf

Aanbevelingen voor OCW

Doorgaan met het stimuleren van onderzoek in de school door OCW

- Doelen van beleid zijn nog steeds zeer actueel: scholen waar *“leren, opleiden, reflectie op beroep, ontwikkelingsgericht onderzoek, kenniscirculatie en innovatie hand in hand gaan”*
- Passende ondersteuning voor ervaren en startende scholen

Aanbevelingen voor NRO

- Praktijkonderzoek als aandachtsveld van het NRO
 - Naast praktijkgericht onderzoek ook aandacht voor praktijkonderzoek, gezien de grote impact
- Praktijkgerichte overzichtsstudies
 - Behoefte in het veld aan reviews/overzichtsstudies, waarin de vele onderzoeken handzaam worden samengevat
- Kennisdeling en kennisbenutting
 - Niet alleen over resultaten, maar ook over het organiseren van praktijkonderzoek en het realiseren van een onderzoekscultuur

PITCHES

1. Janneke van der Steen (Onderzoek AOS)
2. Theo Pullens & Mieke Schipper (AVANS Keurmerkscholen)
3. Sofie Eisenburger (Alliantie/Notre Dame)
4. Anje Ros & Els van der Pol (Den Bosch)

Van AOS naar AOWP

Duurzaam partnerschap
Praktijkgericht onderzoek

TWEE ONTWIKKELINGEN

1. VAN INDIVIDUEEL ONDERZOEK NAAR COLLECTIEF ONDERZOEK (LEERGEMEENSCHAPPEN)
2. VAN ELKE DOCENT DIENT OZ TE KUNNEN DOEN NAAR ELKE DOCENT DIENT OZ HOUDING TE HEBBEN

ACTIVITEITEN

1. INITIEEL: GEZAMENLIJK BEGELEIDEN EN BEOORDELEN VAN STUDENTENONDERZOEK
2. POST-INITIEEL (GEZAMENLIJK):
 - LEERGEMEENSCHAPPEN (VAKDIDACTISCH; OMV M.B.V. INZET ICT; BEVORDEREN VAN EEN LEERCULTUUR)
 - ONDERZOEKSPROJECTEN IN DE SCHOOL

PARTNERSCHAP
OPLEIDEN IN DE SCHOOL

AOS met 22 scholen –
regio Den Bosch eo
Els van der Pol en Anje Ros

Sterktes

- Gemeenschappelijke visie en taal
- Focus op onderzoekscultuur en onderzoekende houding
- Flankerend onderzoek en opleiding (MLI/MLE) gericht op onderzoekscultuur
- Organisatie met lage kosten:
 - Onderzoeksmatige aanpak in werkgroepen
 - Onderzoeksbijeenkomsten op pabo

Uitdagingen

- Verbreding van OidS in Tilburg, Eindhoven, Venlo
- Verbreding AOS: alle opleidingsscholen die willen werken aan hun onderzoekscultuur
- Roulatie van scholen in de (A)OS

PRESENTATIE

‘Onderzoek de schoolpraktijk’

Onderzoek de schoolpraktijk

Samen aan onderzoek werken
in opleidingsscholen

Wouter Schenke

Kohnstamm Instituut

Symposium opleidingsscholen

13 oktober 2016

Onderzoek

1. Samen creëer je energie

2. Dilemma: verspreiden van kennis

3. Toekomstperspectieven

Energie krijgen

Energie delen

Onderzoekscultuur

“Een onderzoekscultuur is in sommige scholen voorzichtig aan het ontstaan, maar is zeker nog geen gemeengoed.”

Deelnemer expertraadpleging

Onderzoek

In opdracht van Steunpunt Opleidingsscholen

Expertraadpleging

Online met 10 experts van scholen, opleidingen en opleidingsscholen

Vragenlijst

69 respondenten, betrokken bij academische en reguliere opleidingsscholen in het voortgezet onderwijs

Onderzoek

*“We moeten geen professionele onderzoekers,
maar onderzoekende professionals ontwikkelen
in het onderwijs.”*

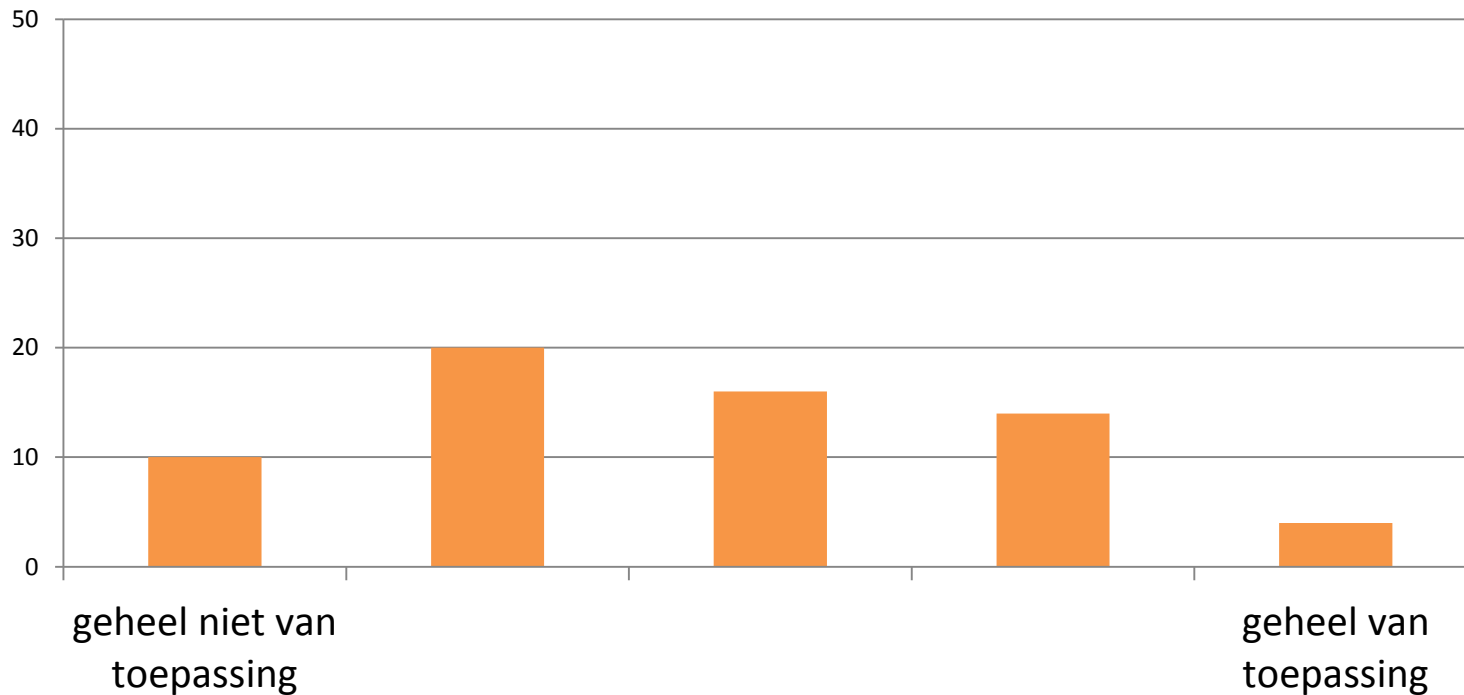
Deelnemer vragenlijst

Kennisdelen

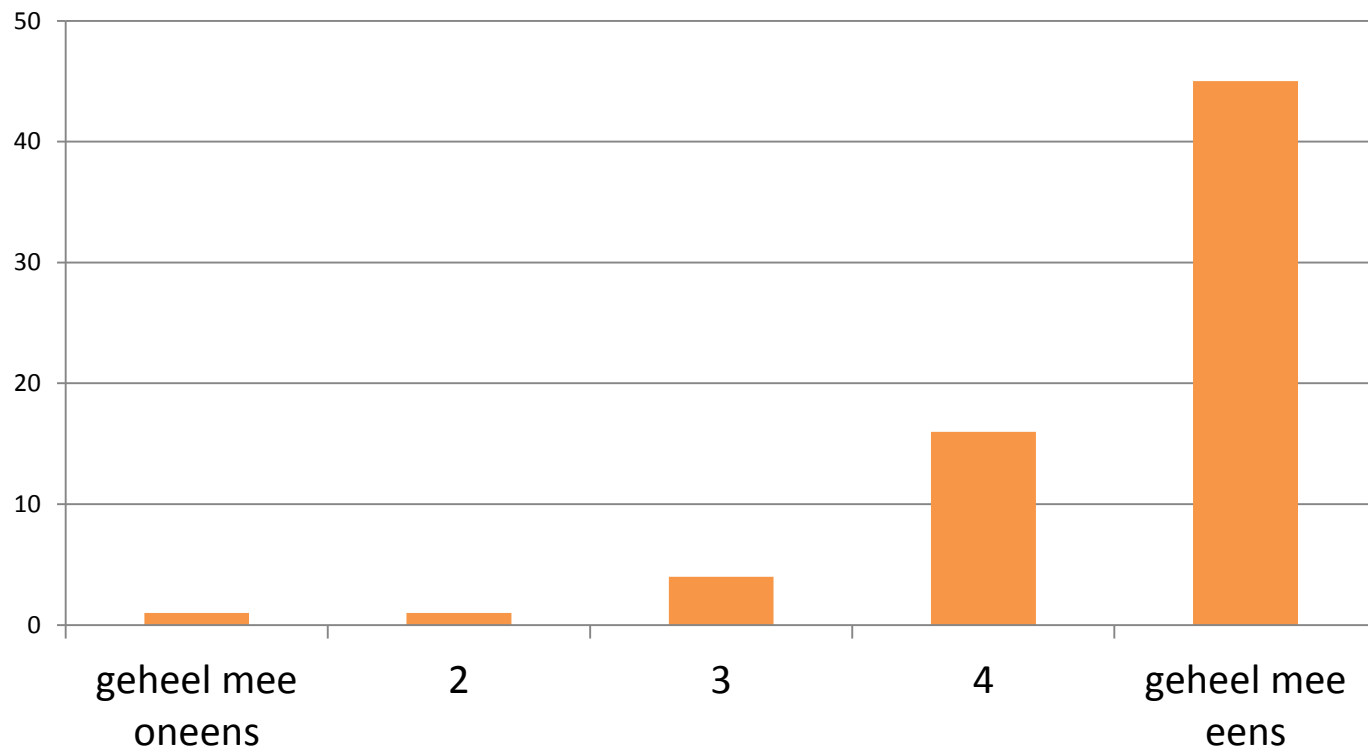
Dilemma bij verspreiden van
opbrengsten uit onderzoek

Verspreiden opbrengsten uit studentonderzoek *Feitelijke situatie*

Verspreiden opbrengsten uit studentonderzoek
Ideale situatie

Kennisdelen

Tips voor kennisdeling:

- Sta stil bij wie er iets heeft aan de opgedane kennis
- Ga na wat collega's weten over bepaalde onderwerpen
- Collega's meenemen tijdens het ontwikkeltraject (en niet pas als er een eindproduct ligt)
- Initiatief nemen tijdens teamoverleg, in de nieuwsbrief, via een artikel in een vaktijdschrift, het geven van een workshop

Besprek met buur:

Welke initiatieven werken er goed bij jullie?

Toekomstperspectieven

Op lager pitje?

Toekomstperspectieven

Versterking onderzoekscultuur en onderzoekende houding

Blijvend leren van elkaars expertise vanuit school en
opleiding

*“Onderzoek is een vorm van opleiden
en zonder opleiden kun je geen onderzoek doen.”*

Deelnemer expertraadpleging

PITCHES

5. Wouter Schenke (Onderzoek in de Schoolpraktijk)
6. Corry Kocken (OMO)
7. Marit Kruiskamp & Maarten Haalboom (Twente Oost/Marcant)
8. Maartje Buijs (Quadraam)

Onderzoeksruimte

Onderzoekend handelen

Schoolontwikkeling

Onderzoeksagenda

Duurzame verbetering van het leren

Inherent aan het werk van leraar en student

Innovatiekracht

Lerend vermogen van de school

Opleiden in de School Twente

Academische Opleidingsschool

Versterking Samenwerking

AOS de Rank

marcant-bsv
stichting basisonderwijs twente

de Rank
daltononderwijs

NRO kennisrotonde

Leerkringen VSL9

lange termijn

Onderzoeksgroep:
Onderzoeken
Kennis creëren
Publiceren

korte termijn

Expertisegroep:
Hulp bij onderzoek
Verwijzen naar experts
Kennis verspreiden

Academische Werkplaats

VOO

- * organiseren workshops en inspiratiesessies
- * bevorderen kennisdeling
- * verbinden

AOQ

- * verbinden AW en onderzoek in scholen
- * prioriteiten eigen school
- * gezamenlijke thema's

OP WEG NAAR DE TOEKOMST

BORGING PRAKTIJKONDERZOEK

Rondetafelgesprek a.h.v presentaties (60 min.)

Muurdiscussie 1 (15 min.)

Muurdiscussie 2 (15 min.)

Plenair

RONDE TAFELGESPREKKEN

**OP WEG NAAR DE TOEKOMST
BORGING PRAKTIJKONDERZOEK**

HOE?

- Partnerschap
- School
- Opleiding

MUURDISCUSSIE

Opbrengsten

Borging Praktijkonderzoek in de school

- Partnerschap
 - School
 - Opleiding

MUURDISCUSSIE

1. Voorwaarden, tips, kernelementen (post-its) verdelen
2. Ordening en gesprek per 'muur' (partnerschap, school, opleiding)
3. Presenteren

AFRONDING

BEDANKT!

Steunpunt Opleidingsscholen

De **waarde** van de academische opleidingsschool

Steunpunt Opleidingsscholen

De **waarde** van de academische opleidingsschool

